

Формування професійно-етичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти

Березовська Людмила Іванівна¹

Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», Одеса, Україна

E-mail: lydunya@gmail.com

ORCID ID <https://orcid.org/0000-0002-3032-7261>

Scopus ID: 57211315126

Стаття присвячена проблемі формування професійно-етичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти у процесі фахової підготовки. Здійснено теоретичний аналіз психолого-педагогічної літератури з проблеми дослідження, розкрито сутність понять «етика», «професійна етика», «компетентність», «професійно-етична компетентність майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти». Подано власне трактування понять «професійна етика», «етична компетентність вихователя закладу дошкільної освіти». Акцентовано на необхідності пошуку сучасних форм та методів формування професійно-етичної компетентності здобувачів освіти, які активізують їх пізнавальну активність, мотивують до навчання. Визначено критерії формування професійно-етичної компетентності майбутніх вихователів (когнітивно-мотиваційний; операційно-діяльнісний; рефлексійно-оцінний). Здійснено добір діагностичних методик за поданими критеріями. Проведено дослідження щодо сформованості професійно-етичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти факультету дошкільної педагогіки і психології Університету Ушинського. У дослідженні застосовано теоретичні методи аналізу, узагальнення, систематизації, порівняння; емпіричні методи – спостереження, анкетування, бесіда, діагностичні методики, завдання та вправи, спрямовані на виявлення обізнаності здобувачів 4-го року навчання спеціальності 012 «Дошкільна освіта» з поняттями «професійна етика», «етична компетентність вихователя ЗДО». Доведено, що професійно-етична компетентність є однією із ключових компетентностей, якими має оволодіти майбутній вихователь у процесі навчання. Змістом професійно-етичної компетентності вихователя є спрямованість на особистість дитини, її потреби та інтереси, дотримання норм і правил етикету. Визначено перспективи подальших досліджень, які полягають у розробленні та впровадженні в освітній процесі закладів вищої освіти моделі формування професійно-етичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти.

Ключові слова: етика, професійна етика, компетентність, професійна компетентність, професійно-етична компетентність, майбутні вихователі.

Вступ. На сучасному етапі розвитку суспільства зростають вимоги до підготовки майбутнього педагога. Це стосується не лише його професійної компетентності як фахівця, а й загальної культури. Для досягнення успіху в майбутній професійній діяльності крім основних, базових компетентностей, студенту необхідно розвивати ще й етичну компетентність, яку зазначено у професійному стандарті за професією «Вихователь закладу дошкільної освіти» як здатність усвідомлювати свої професійні можливості та діяти на засадах етичних міркувань (мотивів), доброчесності, соціальної відповідальності, поваги до різноманітності та мультикультурності. Крім того, цінними для вихователя є любов до дітей, відкритість, щирість, емпатійність, які визначають його здатність виконувати освітню місію та усвідомлювати відповідальність роботи з дітьми дошкільного віку. Увага учених до етичних цінностей, як регуляторів професійної поведінки, орієнтує на визнання їх пріоритетними в освітній галузі. Адже саме педагоги є носіями загальнолюдських цінностей, високої професійно-етичної культури, і водночас із батьками несуть відповідальність за розвиток особистості дитини, всебічний та гармонійний.

Питання формування професійної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти (далі ЗДО) досліджували Л. Артемова, Г. Беленька, І. Богданова, А. Богуш, Н. Гавриш,

¹ доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри теорії та методик дошкільної освіти Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

Е. Карпова, Н. Кічук, О. Кононко, К. Крутій, Н. Лисенко, Н. Ничкало, Л. Хоружа та ін. Напрями формування етичної компетентності вихователів ЗДО у процесі фахової підготовки розкрито у наукових дослідженнях Г. Беленької, Л. Зданевич, Н. Павлуценко, А. Федорович, Є. Харьковської та інші. Проте, незважаючи на достатню кількість наукових досліджень, актуальною залишається проблема підвищення професійно-етичної культури майбутніх вихователів ЗДО.

Мета та завдання дослідження. Обґрунтувати особливості формування професійно-етичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти у процесі фахової підготовки. Завдання дослідження: проаналізувати сучасні наукові підходи до формування професійно-етичної компетентності майбутніх фахівців дошкільної освіти; провести діагностичне дослідження, щодо визначення сформованості професійно-етичної компетентності майбутніх вихователів ЗДО; на основі отриманих результатів дослідження обґрунтувати висновки.

Матеріали та методи дослідження. Теоретико-методологічну базу дослідження становлять праці, присвячені формуванню професійної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти (Л. Артемова, Г. Беленька, І. Богданова, А. Богуш, Н. Гавриш, Е. Карпова, Н. Кічук, О. Кононко, К. Крутій, Н. Лисенко, Н. Ничкало, Л. Хоружа та ін.); етичної компетентності вихователів ЗДО у процесі фахової підготовки (Г. Беленька, Л. Зданевич, Н. Павлуценко, А. Федорович, Є. Харькова та ін.). У дослідженні застосовано: теоретичні методи – аналіз, узагальнення, систематизація, порівняння; емпіричні – спостереження, анкетування, бесіда, діагностувальні методики, на виявлення сформованості у здобувачів спеціальності 012 «Дошкільна освіта» професійно-етичної компетентності.

Результати дослідження. На сучасному етапі розвитку суспільства простежується руйнація морально-духовних та етичних цінностей, загальної культури особистості. Тому нагальною потребою у процесі професійної підготовки вихователів закладів дошкільної освіти (далі ЗДО) є його етичний розвиток, який передбачає підвищення рівня загальної культури, моральної свідомості, міжособистісної взаємодії відповідно до норм і правил педагогічної етики. Отже, етичні цінності педагога є одними із визначальних у професійному становленні вихователя, оскільки акумулюється у моральну культуру дітей, а отже, ставлять високі вимоги до професійної підготовки майбутніх вихователів ЗДО.

Проблема професійної етики педагога є надзвичайно актуальною. Етика вивчає моральні цінності людини. На початку її становлення не було чіткого розмежування понять «етика» й «мораль». Натомість із часом, мораль стали тлумачити як реальні явища (усталені норми поведінки, оцінні уявлення про добро, зло, справедливість тощо). Поняття «етика» ширше, воно розглядається як наука, що вивчає мораль (Практикум з курсу «Етика» 2010: 4).

Наступне поняття, яке потребує розгляду – це «професійна етика». Науковий інтерес до проблем професійної етики становлять праці Г. Васяновича, Д. Вербівського, Р. Зозуляк-Случик, А. Каленського, С. Марченко, Л. Хоружої та ін. Зауважимо, що в наукових дослідженнях поняття «професійна етика» розуміється неодностайно. Так, одні вчені протиставляють феномен «професійна етика» поняттю «загальна етика», інші – визначають її як складник загальної етики (Зозуляк-Случик, 2019: 45).

На думку Г. Васяновича, «професійна етика» – це частина загальної етики, в якій відображено особливості функціонування моралі в межах педагогічної діяльності (Васянович, 2015).

Л. Хоружа, феномен «професійна етика» розглядає як сукупність моральних норм, які визначають ставлення педагога до свого професійного обов'язку, а через нього – до людей, з якими він контактує у процесі діяльності (Хоружа, 2011: 14).

У дослідженні поняття «професійна етика» розглядаємо як сукупність морально-етичних норм та правил поведінки, ціннісних орієнтацій, які реалізуються у конкретній специфічній діяльності і визначають ставлення людини до свого професійного обов'язку.

Професійна етика є важливим компонентом професійної компетентності вихователя ЗДО, показником і результатом його готовності до здійснення професійної діяльності.

Феномен «етична компетентність» розглядаємо як базовий складник професійної компетентності педагога. Вона віддзеркалює його духовні і моральні риси, внутрішню культуру, здатність діяти відповідно до норм педагогічної етики. Для глибшого розуміння сутності феномена «етична компетентність», зупинимося на визначенні таких дефініцій, як «компетентність» та «професійна компетентність».

В Енциклопедії освіти (Енциклопедія, 2008: 409), поняття «компетентність» – визначено як особистісну характеристику і ставлення до предмета діяльності.

Великий тлумачний словник української мови (Бусел, 2016: 529) дефініцію поняття «компетентність» розглядає як поінформованість, обізнаність, авторитетність.

За А. Богуш, «компетентність» – це сформована інтегрована особистісна якість людини, яка набувається у процесі навчання і включає не тільки знання, вміння і навички, а й набутий життєвий досвід, сформовані особистісні ціннісні орієнтації, набуті предметні компетенції, які реалізуються в конкретному виді діяльності (Богуш, 2023: 29). На думку М. Пентилюк, «компетентність» – інтегрована здатність особистості, набута в процесі навчання; необхідний комплекс знань, навичок та досвіду, що дозволяють ефективно здійснювати діяльність або певну функцію» (Пентилюк, 2016: 76).

Імпонує визначення І. Беха, який означений феномен пояснює як досвідченість суб'єкта в певній галузі, а не як його обізнаність, поінформованість. Учений зауважує, що «компетентність» супроводжується мотивом, який ґрунтується на прагненні до самоствердження, переживанні почуття гідності (Бех, 2009: 26–27).

У наукових розвідках О. Дубасенюк, компетентність розглядається як інтегральна характеристика особистості, що визначає її здатність вирішувати проблеми та завдання, що виникають у реальних життєвих ситуаціях, на основі здобутих знань та досвіду відповідно до засвоєної системи цінностей» (Дубасенюк, 2010: 11).

Узагальнивши підходи учених щодо визначення поняття «компетентність», констатуємо, що означена дефініція характеризує особистість людини, її індивідуальні, професійно-комунікативні вміння і навички як фахівця, ціннісні орієнтації.

Проблема формування професійної компетентності розглядається у дослідженнях сучасних учених (В. Андрущенко, А. Богуш, О. Дубасенюк, М. Євтух, Н. Ничкало, О. Семенов, Л. Хоружа та інші.

Учені (С. Гончаренко, Н. Ничкало) поняття «професійна компетентність» визначають як сукупність знань, умінь, необхідних для ефективного здійснення професійної діяльності; умінь аналізувати, передбачати наслідки професійної діяльності, використовувати інформацію (Гончаренко, Ничкало, 2000: 78).

За Г. Беленькою, «професійна компетентність» – це вид компетентності, що характеризує особистість у контексті виконання нею професійних обов'язків» (Беленька, 2012: 99).

У дослідженні під професійною компетентністю вихователя ЗДО розуміємо інтегровану професійно-особистісну характеристику педагога, яка включає професійні знання, вміння, навички; особистісно-індивідуальні якості (емпатійність, терпимість, любов до дітей) та ціннісні орієнтації, спрямовані на досягнення успіху в майбутній професії.

З-поміж ключових компетентностей, якими повинен оволодіти майбутній вихователь ЗДО, важливе місце посідає етична компетентність. Вона ґрунтується на етичних знаннях, загальнолюдських принципах моралі, комунікативних умінь, індивідуально-особистісних якостях педагога, що визначають його сутність.

Етична компетентність педагога віддзеркалює його духовність і моральність, внутрішню культуру, здатність ухвалювати адекватні моральні рішення, діяти відповідно до норм педагогічної етики [Устинова,]. На думку Н. Устинової, етична компетентність є показником і результатом професійно-особистісної готовності педагога до здійснення професійної діяльності, оскільки виконання будь-якого педагогічного завдання має моральний зміст (Устинова, 2014).

Л. Хоружа розглядає етичну компетентність як складне індивідуально-психологічне утворення, що інтегрує знання, ціннісні орієнтації, особистісні якості та практичні вміння педагога у сфері професійної етики, забезпечує свідомий вибір етичної поведінки відповідно до професійно-педагогічних норм (Хоружа, 2003: 42–44). Суголосні з ученою у тому, що педагогічна етика присутня в кожному фрагменті педагогічної діяльності педагога. Професійна поведінка вихователя пов'язана з постійною динамікою і вибором оптимальних педагогічних рішень, професійної рефлексії, формування індивідуальної системи ставлень до суб'єктів освітнього процесу відповідно до норм і правил педагогічної етики (Хоружа, 2003: 42–44).

За К. Павелків, етична компетентність – це інтегративна якість особистості, яка включає комплекс морально-етичних цінностей та особистісних характеристик, що зумовлюють вибір моделей поведінки педагога у різних ситуаціях професійно-педагогічної діяльності (Павелків, 2022). У дослідженні вченої подано модель етичної компетентності педагога, яка базується на етичних знаннях (функції, категорії, принципи етики, правила етикету), комунікативних умінь (педагогічне спілкування), психологічній позиції (сформована модель етичної компетентності), морально-психологічних якостях (особистісна спрямованість, емоційна гнучкість, доброзичливість, етичні цінності) (Павелків, 2022).

Професійно значущими особистісно-моральними якостями розвитку поведінки вихователя на засадах етики є: морально-гуманістичні, що включають емпатійність, відкритість, любов до дітей, чуйність, порядність, відповідальність, терпимість, толерантність, ввічливість; психолого-педагогічні: комунікабельність, умінь налагоджувати міжособистісну взаємодію, запобігати конфліктам; психологічні: стійкий психічний стан, витримка, самовладання, саморегуляція, готовність працювати в умовах професійного стресу, конфліктних ситуацій, приймати рішення в етично складних ситуаціях, що мають місце у професійній діяльності, висока стресостійкість (Зозуляк, 2019: 68).

Працюючи з дітьми, батьками дітей, вихователька ЗДО має володіти не лише ґрунтовними теоретичними знаннями, а й навичками партнерської взаємодії, культури спілкування; дотримуватися норм і правил етикету. Усвідомлюючи практичні аспекти професійної діяльності вихователя ЗДО, важливою вимогою педагогічної етики є любов до дітей, умінь педагога прийняти дитину такою, якою вона є, співпереживати, відчувати настрій дитини, її прагнення, допомагати розвивати індивідуальні здібності. У процесі здійснення педагогічної діяльності вихователька керується такими принципами, як: гуманність, демократичність, справедливість, професіоналізм, взаємна повага. Отже, очевидним є той

факт, що не лише ґрунтовні теоретичні знання, практичні вміння і навички є ключовими у професійній діяльності вихователя, але й професійно-етичні, особистісні якості педагога, його моральна культура виступають показниками його професійної компетентності. У цьому зв'язку пріоритетним завданням закладів вищої освіти є виховання особистості, здатної до морального самовдосконалення та саморегуляції своєї діяльності з чітко визначеними морально-духовними та етичними цінностями.

Формування професійно-етичної компетентності майбутніх вихователів ЗДО на факультеті дошкільної педагогіки та психології Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» здійснювалося у процесі вивчення освітньої компоненти «Основи професійної майстерності». Навчальна дисципліна вивчається здобувачами 4-го року навчання, які і брали участь в експериментальному дослідженні. На пошуково-розвідувальному етапі участь у дослідженні взяли 65 здобувачів спеціальності 012 «Дошкільна освіта».

Зауважимо, що у процесі формування професійно-етичної компетентності майбутніх вихователів ЗДО важливу роль у процесі навчання, крім традиційних форм (лекція, практичні, семінарські заняття), важливе значення надавали інноваційним педагогічним технологіям навчання, спрямованим на мотивацію досягнення успіху, опанування професійно-етичними знаннями та вміннями, культурою міжособистісної взаємодії, професійно-моральними якостями. З-поміж них виділяємо: ігрові, проєктні, інформаційно-комунікаційні, кейс-метод тощо.

До методів формування професійно-етичної компетентності майбутніх фахівців дошкільної освіти відносимо стимулювання до оволодіння етичними нормами поведінки (вирішення професійно спрямованих ситуацій морально-етичного змісту); формування практичного досвіду професійно-етичної діяльності вихователя (розгляд дискусійних питань); діагностика сформованості професійно-етичної компетентності (опитування, бесіда, тестування, взаємо- та самооцінка).

Формування професійно-етичної компетентності майбутніх вихователів ЗДО здійснювалося за визначеними критеріями, зокрема: когнітивно-мотиваційний – спрямований на формування знаннєвого та професійно-мотиваційного складників підготовки майбутніх вихователів ЗДО, удосконалення умінь, усунення недоліків; операційно-діяльнісний – передбачав визначення рівня сформованості етичних умінь, морально значущих якостей; рефлексійно-оцінний – покликаний виявити здатність здійснювати самоаналіз, самоконтроль власної професійно-етичної компетентності.

До визначених критеріїв, показників було дібрано діагностувальні методики, питальники, розроблено завдання, педагогічні ситуації морально-етичного змісту, які передбачали з'ясувати розуміння здобувачами освіти основних ключових понять дослідження та визначення рівнів сформованості етичної компетентності майбутніх вихователів ЗДО.

У процесі здійснення експериментального дослідження виявили, що 44,3 % респондентів мали потребу в удосконаленні професійно-етичних знань, організації професійно-етичної взаємодії (25,3 %), загальній культурі поведінки (17,4 %), дотриманні правил мовного етикету (13 %).

У ході дослідження цікавило також і визначення здобувачами освіти пріоритетних професійно-етичних якостей, необхідних для успішної діяльності вихователя ЗДО. Студентам було запропоновано проранжувати подані професійно-етичні якості. Проведений аналіз засвідчив, що 34,5 % здобувачів освіти назвали «доброта», 25,4 % «гуманізм», 21,2 % «комунікабельність», емпатійність (20,3 %), вихованість (41,2%), чесність (21,5 %), порядність (18,4 %), тактовність (16,3 %), толерантність (14,5 %), відповідальність (13 %).

На запитання анкети «Як Ви оцінюєте свій рівень сформованості професійно-етичної компетентності» було отримано такі відповіді: «нижче середнього» (36,3%), «достатній» (28%), «не задумувалася над цим питанням» (24,2%), «низький» (11,5%). Жоден із опитаних здобувачів освіти не оцінив свій рівень сформованості професійно-етичної компетентності як високий.

Нас також цікавило, які види робіт найкраще сприяють формуванню професійної етики майбутніх вихователів ЗДО. Найпоширенішими відповідями були «ділові та рольові ігри» (34%), «вирішення практичних завдань» (31%), «аналіз педагогічних ситуацій (18,4%), «педагогічна практика у ЗДО» (16%).

Висновки. Здійснений в ході експериментального дослідження аналіз стану формування професійно-етичної компетентності майбутніх вихователів ЗДО засвідчує необхідність суттєвого підвищення рівня її сформованості, що сприятиме вдосконаленню системи професійно-етичних знань, виробленню практичних умінь, розвитку професійно важливих якостей, використанню сучасних інноваційних методів, педагогічних технологій в освітньому процесі закладів вищої освіти, що підвищить якість їхньої професійної діяльності. Професійна підготовка фахівців дошкільної освіти має базуватися на гуманістичній спрямованості, яка передбачає загальнолюдські цінності, духовність, моральність, високий рівень загальної культури.

Перспективи подальших наукових досліджень вбачаємо у розробленні моделі формування професійно-етичної компетентності майбутніх вихователів ЗДО у процесі фахової підготовки.

Література

Бех І. Д. Теоретико-прикладний сенс компетентнісного підходу в педагогіці. *Педагогіка і психологія* : Вісник АПН України. 2009. № 2. С. 26-31.

Беленька Г. В. Сучасні підходи до питань формування професійної компетентності майбутніх вихователів дітей дошкільного віку. *Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти* : зб. наук. праць. *Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету*. 2012. Випуск 5 (48) С. 99-102. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ozfm_2012_5_23

Богуш А. М. Психолого-педагогічний супровід формування професійно-методичної спрямованості особистості майбутніх фахівців дошкільної освіти: (колективна монографія) / за заг. і наук. редакцією А. М. Богуш. Івано-Франківськ : НАІР, 2023. 324 с.

Бусел В. Український тлумачний словник. Київ : Ірпінь: ВТФ «Перун», 2016. 1696 с.

Васянович Г. П. Вибрані твори : у 7 т. Львів : Норма, 2015. Т. 3. Педагогічна етика. 420 с.

Дубасенюк О. А. Компетентнісний підхід у професійній підготовці вчителя. *Формування естетичної компетентності особистості засобами народознавства* : зб. наук. праць молодих дослідників / за заг. ред. О. С. Березюк, Л. О. Глазунової. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2010. С. 10-16.

Енциклопедія освіти / головний ред. В. Г. Кремень. Київ : Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.

Зозуляк-Случик Р. В. Формування професійної етики майбутніх соціальних працівників в університетах : монографія. Івано-Франківськ : НАІР, 2019. 460 с.

Ничкало Н. Г. Професійна освіта: словник : навч. посіб. / уклад. С. У. Гончаренко та ін. ; за ред. Н.Г. Ничкало. Київ: Вища шк., 2000. 380 с.

Павелків К. Етична компетентність у професійно-педагогічній діяльності сучасного учителя іноземної мови: теоретичний аспект. *Соціальна робота та соціальна освіта*. 2022. Вип. 2 (9) С. 272-280.

Пентиліюк М. Словник-довідник з української лінгводидактики. 2-ге вид., доповн. та переробл. / за заг. ред. М. Пентиліюк. Харків : Вид. група «Основа», 2016. 176 с.

Практикум з курсу «Етика» для студентів першого курсу усіх спеціальностей / А. П. Алексеєнко, К. І. Карпенко, Л. О. Гончаренко, О. А. Марущенко, О. С. Руденко, Ю. С. Сіда, В. В. Дейнека, Л.І. Насонова. Харків : ХНМУ, 2010. 103 с.

Про затвердження професійного стандарту «Вихователь закладу дошкільної освіти». Наказ Міністерства освіти від 19.10.2021 р. №755-21

Устинова Н. В. Формування етичної компетентності сучасного вчителя. *Наукові праці Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу «Києво-Могилянська академія»*. Серія : Педагогіка. 2014. Т. 251, Вип. 239. С. 78-82. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npchduped_2014_251_239_19

Хоружа Л. Етичний розвиток сучасного педагога. *Естетика і етика педагогічної дії. Збірник наукових праць*, 2011, Вип. 2. С 14-21.

Хоружа Л. Л. Розвиток етичної компетентності майбутнього вчителя як багатофакторний процес. *Педагогіка і психологія професійної освіти*. 2003. № 5. С. 42-52.

Formation of professional and ethical competence of future preschool teachers**Berezovska Liudmyla²**

State Institution "South Ukrainian National Pedagogical University
named after K. D. Ushynsky", Odesa, Ukraine

The article is devoted to the problem of formation of professional and ethical competence of future teachers of preschool education institutions in the process of professional training. The theoretical analysis of psychological and pedagogical literature on the research problem is carried out, the essence of the concepts of "ethics", "professional ethics", "competence", "professional and ethical competence of future preschool teachers" is revealed. The author's own interpretation of the concepts of "professional ethics" and "ethical competence of preschool teachers" is presented. The need to find modern forms and methods of forming the

² Doctor of Sciences (in Pedagogy), Head of the Department of Theory and Methods of Preschool Education at the State institution "South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky"

professional and ethical competence of students, which activate their cognitive activity, motivate them to learn, is emphasised. The criteria for the formation of professional and ethical competence of future educators (cognitive-motivational; operational-activity; reflection-evaluation) are determined. The selection of diagnostic methods according to the presented criteria is carried out. The study was conducted on the formation of professional and ethical competence of future educators of preschool education institutions of the Faculty of Preschool Pedagogy and Psychology of Ushynsky University. The study used theoretical methods of analysis, generalisation, systematisation, comparison; empirical methods - observation, questionnaire, conversation, diagnostic methods, tasks, and exercises aimed at identifying the awareness of 4th year students of speciality 012 "Preschool Education" with the concepts of "professional ethics", "ethical competence of preschool teacher". It is proved that professional and ethical competence is one of the key competences that a future educator should master in the process of studying. The content of the professional and ethical competence of the educator is a focus on the child's personality, needs and interests, compliance with the norms and rules of etiquette. Prospects for further research are determined, which consist in the development and implementation in the educational process of higher education institutions of a model for the formation of professional and ethical competence of future educators of preschool education institutions.

Keywords: ethics, professional ethics, competence, professional competence, professional and ethical competence, future educators.

References

Bekh, I.D. (2009). Teoretyko-prykladnyi sens kompetentnisnoho pidkhodu v pedahohitsi [Theoretical and applied meaning of the competence approach in pedagogy]. *Pedahohika i psykholohiia: Visnyk APN Ukrainy*. 2. 26–31 [in Ukrainian].

Bieliienka, H.V. (2012). Suchasni pidkhody do pytan formuvannia profesiinoi kompetentnosti maibutnikh vykhovateliv ditei doshkilnoho viku [Modern approaches to the formation of professional competence of future preschool teachers] *Naukovi zapysky Rivnenskoho derzhavnoho humanitarnoho universytetu*. 5 (48) [in Ukrainian].

Bohush, A.M. (2023). *Psykholoho-pedahohichnyi suprovid formuvannia profesiino-metodychnoi spriamovanosti osobystosti maibutnikh fakhivtsiv doshkilnoi osvity [Psychological and pedagogical support for the formation of the vocational and methodical orientation of the personality of the future preschool education specialists]*. Ivano-Frankivsk. 324 [in Ukrainian].

Busel, V. (2016). *Ukrainskyi tlumachnyi slovnyk*. Kyiv: Irpin: VTF «Perun», 1696 [in Ukrainian].

Vasianovych, H.P. (2015). *Vybrani tvory [Selected works]: u 7 v.* Lviv: Norma, V. 3. Pedahohichna etyka [in Ukrainian].

Dubaseniuk, O.A. (2010). Kompetentnisnyi pidkhid u profesiinii pidhotovtsi vchytelia [Competency-based approach to teacher training]. *Formuvannia estetychnoi kompetentnosti osobystosti zasobamy narodoznavstva: zb. nauk. Prats. Zhytomyr*. 10-16 [in Ukrainian].

Entsyklopediia osvity (2008). [Encyclopedia of education]. Ed. V. H. Kremen. Kyiv.1040 [in Ukrainian].

Khoruzha, L. (2011). Etychnyi rozvytok suchasnoho pedahoha [Ethical development of a modern teacher]. *Estetyka i etyka pedahohichnoi dii*. Zbirnyk naukovykh prats. 2. [in Ukrainian].

Khoruzha, L.L. (2003). Rozvytok etychnoi kompetentnosti maibutnoho vchytelia yak bahatofaktorny protses [Development of future teachers' ethical competence as a multifactorial process.]. *Pedahohika i psykholohiia profesiinoi osvity*.5. 42–52 [in Ukrainian].

Nychkalo, N.H. (2000). *Profesiina osvita [Professional education]: slovnyk: navch. posib.* / Ed S.U.Honcharenko ta in.; za red. N.H. Nychkalo. Kyiv. 380 [in Ukrainian].

Pavelkiv, K. (2022). Etychna kompetentnist u profesiino-pedahohichnii diialnosti suchasnoho uchytelia inozemnoi movy: teoretychnyi aspekt [Ethical competence in the professional and pedagogical activity of a modern foreign language teacher: theoretical aspect.]. *Sotsialna robota ta sotsialna osvita*. 2 (9). 272-280 [in Ukrainian].

Pentilyuk, M. (2016). *Slovník-dovidnik z ukrajinskoyi lingvodidaktiki [Dictionary-reference book on Ukrainian language didactics]*. Harkiv: Vid. grupa «Osnova» [in Ukrainian].

Praktykum z kursu «Etyka» dlia studentiv pershoho kursu usikh spetsialnostei (2010). [Workshop on the course "Ethics" for first-year students of all specialties] / A. P. Alekseienco, K. I. Karpenko, L. O. Honcharenko, O. A. Marushchenko, O.S. Rudenko, Yu. S. Sida, V. V. Deineka, L.I. Nasonova. Kharkiv. [in Ukrainian].

Pro zatverdzhennia profesiinoho standartu «Vykhovatel zakladu doshkilnoi osvity» [On Approval of the Professional Standard "Preschool Educator"] (19.10.2021) №755-21 [in Ukrainian].

Ustynova, N.V. (2014). Formuvannia etychnoi kompetentnosti suchasnoho vchytelia [Formation of ethical competence of a modern teacher]. *Naukovi pratsi Chornomorskoho derzhavnoho universytetu imeni Petra Mohyly kompleksu «Kyievo-Mohylianska akademiia»*. Seriia: Pedahohika. V. 251, Vyp. 239 [in Ukrainian].

Zozuliak-Sluchyk, R.V. (2019). *Formuvannia profesiinoi etyky maibutnikh sotsialnykh pratsivnykiv v universytetakh [Formation of professional ethics of future social workers in universities]*. Ivano-Frankivsk. 460 [in Ukrainian].

Accepted: September 18, 2023

